

Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi
Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization
timad

Cilt / Volume: 15 - Sayı / Issue: 29 - Yıl / Year: 2020
Şubat / February - Kış / Winter

ISSN: 1306-4223

Konya Şükran Mahallesi Sivil Mimari Bellek (20. Yüzyıl)

Civil Architectural Memory in Konya Şükran District (20th Century)

Süheyla BÜYÜKŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan
Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık
Fakültesi Mimarlık Bölümü
Assist. Prof. Dr., Necmettin Erbakan
University, Faculty of Engineering and
Architecture, Department of Architecture
suheylabuyuksahin@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-5869-3629>

Dicle AYDIN

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi
Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü
Prof. Dr., Necmettin Erbakan University,
Faculty of Engineering and Architecture,
Department of Architecture
dicleaydin@erbakan.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0002-6727-6832>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma makalesi / Research article

Geliş Tarihi / Received: 15 Kasım / November 2019

Kabul Tarihi / Accepted: 14 Ocak / January 2020

Cilt / Volume: 15, Sayı / Issue: 29, Sayfa / Pages: 111-135

Atıf / Cite as: Büyüksahin, S.; Aydın, D., (2020), "Konya Şükran Mahallesi Sivil Mimari Bellek: 20. Yüzyıl [*Civil Architectural Memory in Konya Şükran District (20th Century)*] Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi-*Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization*, 15/29 (Şubat - February): 111-135.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi./This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Konya Şükran Mahallesinde Sivil Mimari Bellek (20. Yüzyıl)

Öz

Günümüzde birçok kentte hayata geçirilen ve kentsel alanların kökten değişimini öngören kentsel dönüşüm projeleri kentin kolektif belleği dolayısıyla da kent kimliği üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Bu çalışma, kentsel bir dokunun var oluşu ve de yok oluşunu konu alarak, sivil mimari belleğin, kapsam dâhilinde mimarlık yazım alanına kazandırılmasını konu edinmiştir. Çalışmada Konya Meram ilçesine bağlı, tarihi kent merkezinin komşuluğunda yer alan Şükran Mahallesi ele alınmıştır. Sivil mimarlık örnekleri (i.restore edilerek kullanılan, ii. yıkılarak aslına uygun yeniden inşa edilecek olanlar ve iii. az katlı apartman yapıları) çalışma kapsamında ele alınmış ve söz konusu örneklerin mimari karakterleri tanımlanarak sivil mimari bellek yazımına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Organik sokak dokuları üzerinde var olan geleneksel sivil mimarlık konutları, yerini az katlı apartmanlara bırakmış, bitişik nizam farklı katlardaki apartmanlar 1960lı yıllardan sonra dokunun genel karakterini oluşturmuştur. Parsele göre biçimlenen apartmanlarda bodrum katların yüksek girişle cephe alması, balkonların kullanımı, ışıklık düzenlemesi özetlenebilen karakteristik özelliklerdir.

Anahtar kelimeler: sivil mimari bellek, kent kimliği, kolektif bellek, Şükran Mahallesi, Konya.

Civil Architectural Memory in Konya Şükran District (20th Century)

Abstract

Today the urban transformation projects planned in many cities predicting radical changes of urban areas directly affect the collective memory of cities and the city identity. This study discuss to bring the civil architectural memory in literature of architecture by mentioning the existence and perishment or an urban fabric. Şükran district in the neighborhood of historical city center connected to Meram county of Konya is the case study of this manuscript. The examples of civil architecture (i. the ones used by restoration, ii. the ones deconstructed to be built as it was, iii. low rise apartments) are handled in the scope of the study and it is aimed to contribute civil architecture literature by identifying their architectural characteristics. The traditional civil architectural houses on organic street fabrics were replaced by low rise apartments, attached apartments with different heights formed the general characteristics of the fabric after 1960s. The characteristics of the apartments formed according to the form of the parcel can be summarized as that the day light through the facades of basement floors, the usage of balconies and skylights.

Keywords: civil architectural memory, urban identity, collective memory, Şükran District, Konya.

1. Giriş

Mekân ve bellek arasındaki ilişki birbirini besleyen, kendisini yenileyen, karmaşık ve süreklilik arz eden bir süreçtir. Mimari bir ürün olan mekân, insan ile etkileşim içinde olan, yaşamın deneyimlendiği, birçok duyguya ve anıya tanıklık eden fiziki ortam olarak bellekte yer etmektedir. İnsan bilinci çalışma mekanizması olarak geçmişe ait, bellekte yer eden yaşanmışlıkları, mimari anlamda mekânla ilişkilendirerek saklamaktadır. Bu anlamda bütün anıların, anların, duyguların mekân ve mekâna ait öğelerle birlikte anıldığını söylemek mümkündür. Bir başka ifadeyle bellek ve mekân arasında içsel ve nedensel ilişkiler söz konusudur. Bireysel olarak oluşturulan mekânsal bellek üzerinde, yaşanan dönemin toplumsal, politik, mimari, kültürel olaylarıyla birlikte gelenek ve alışkanlıklar da etkili olmaktadır. Diğer yandan mekâna dair her bir değişim/dönüşüm, mekânın bellekte yeniden biçimlenmesine yol açmakta, bu şekilde mekân ve bellek ilişkisi katmanlaşmaktadır. Mekânlarda yaşanan bu değişim ve dönüşümden büyük ölçekte etkilenen kentlerin çok katmanlılığı, onların kültürel zenginliklerinin göstergelerinden biri olsa da, kenti oluşturan tabakaların kendilerine ait izleri koruyamaması ve zaman zaman zorunlu olan yeniden inşa, kent kimliğinin de değişimi sonucunu doğurmaktadır.

Son dönemde ülkemizin birçok kentinde planlanan ve kentsel mekânın köklü bir biçimde değişip/dönüşmesini öngören kentsel dönüşüm projelerinin mimari belleği de yok eden uygulamalar olduğunu söylemek mümkündür. Kentsel mekâna yapılan büyük ölçekli müdahaleler, kentin özellikle konut dokusunu/sivil mimarlık uygulamalarını dönüştürerek var olan ve önceki katmanları aşındırarak kentsel/mimari belleği de değiştirmektedir. Önemli bir kent ögesi olan mahallenin oluşumu ve dönüşümü, ekonomik gelişmelerin, yerel yönetimlerin ve merkezi idare kararlarının, kentin büyük ölçeğinde gerçekleşen değişimlerin, bireysel müdahalelerin ve bunun gibi birçok bileşenin biriktiği bir katmanlar yığınının hikâyesi olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kentsel bir dokunun var oluşu ve de yok oluşunu konu alarak, sivil mimarlık örneklerinin karakteristiklerini ve söz konusu konut alanlarının oluşturduğu kent dokusunun niteliklerini ortaya koyarak, sivil mimari belleğin, kapsam dâhilinde mimarlık yazım alanına kazandırılmasıdır. Çalışmada Konya Meram ilçesine bağlı, tarihi kent merkezinin komşuluğunda yer alan Şükran mahallesi ele alınmıştır. Geniş bir alana yayılan Şükran Mahallesi sınırları içerisinde Sırçalı Medrese doğusunda kalan alanda “Meram Dönüşüm” projesi kapsamında yıkımlar başlamıştır. Alanda 20. yüzyılda inşa edilen sivil mimarlık örnekleri yer almaktadır. Tescilli sivil mimarlık örnekleri dışında nitelikli olmayan az katlı apartman yapıları tümüyle yıkılmıştır. Çalışma kapsamında sivil mimarlık örnekleri (i.restore edilerek kullanılan, ii.yıkılarak aslına uygun yeniden inşa edilecek olanlar ve iii.az katlı apartman yapıları) ele alınmış ve söz konusu örneklerin mimari karakterleri tanımlanarak sivil mimari bellek yazımına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmada Meram Belediyesi arşivinde yer alan fotoğraflar, bilgi ve belgeler, sivil mimariye ilişkin teknik çizimler ana materyalleri

oluşturmuştur. Söz konusu alana ve Konya'ya ilişkin yayınlanmış akademik çalışmalar, alanı tanımlamada başvurulan kaynaklar arasındadır.

2. Mimari Bellek

TDK kaynaklarında, “yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin” olarak tanımlanan “bellek” kavramına ilişkin ilk araştırmalar, sosyoloji alanındaki tartışmalarla başlamış ve Freud, Bergson ve Halbwachs gibi düşünürler tarafından sosyolojik ve toplumsal boyutlarıyla yorumlanmıştır. Halbwachs, belleği toplumsal bir olgu olarak ele almış, toplumun bellek ve hatırlamanın öznesi olduğunu ve toplumsal/kolektif belleğin zaman ve mekânla sınırlı bir gruba ait olduğunu ifade etmiştir (Halbwachs, 2016). Bergson (1998) yaşamı, insanın doğumuyla başlayan, bir akış içerisinde ilerleyen ve kaçınılmaz bir şekilde ölümle sonuçlanan devingen bir süreç olarak anlatmakta; bu yaşam süreci içerisinde zaman kavramının, tek tek ve parçalanamaz atomlardan - anlardan - oluşan, çizgisel bir birleşimi olduğunu ifade etmektedir. Şimdiki zamanın geçişiyle, geçmişte kalan anların yeniden görünürlük ve anlam kazanarak mevcudiyetini kanıtlaması, kayda alınması ve birbirinin üzerine sarılması bellek oluşumunun kaynağı olmaktadır. Bellek, sürekli olarak birbirinin üzerine katlanan anların bir çeşit görünürlük kazandığı bir düzleme tekabül etmekte, dolayısıyla bu düzlem anın temsillerinden oluşmakta ya da anın temsillerinin mecrası olmaktadır (Al, 2011; Serim, 2006). Bellek bireyin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre olmaksızın tanımlanamamaktadır (Halbwachs, 2016). Bu anlamda toplumsal ve bireysel ilişkilerle biçimlenen kentin/yapılı çevrenin, kolektif belleğin üretilmesinde doğrudan etkili olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, kentsel/mimari mekân, kentsel belleğin oluşmasını sağlayan bir tür altlık olarak ele alınabilmektedir (Russell, 2006).

Belleğin yapılı çevre ile olan ilişkisi üzerinde duran Rossi (2006), mimarlık ve kenti oluşturan değerlerin birlikteliğini ele almakta ve kenti belleği içinde barındıran bir öge olarak irdelemektedir. Kent ve mimarlığı belleğin öznesi olarak gören ve bu özneler aracılığıyla kolektif belleğin oluştuğunu ifade eden Rossi (2006) 'ye göre, bir kentin tarihinden gelen ve ona ait ipuçları taşıyan değerleriyle, zamanın şartlarına göre kazandığı nitelikler arasında bir bağ olmalıdır ve kentlerin kendi belleklerinden referans alarak kendilerini yeniden üretmeleri gerekmektedir. Bir kentin kimliğini oluşturan ve geçmişten gelen özellikleri ile içinde bulunulan zamanın gereksinimleri uygun fiziksel ortamlarda kaynaştırılmadığı zaman, kente dair bir kimlik kaybının oluştuğu gözlemlenmektedir (Tekeli, 1991). Bu durumda yeniden inşa edilen kimliğin de kentle uyuşması mümkün olmamaktadır.

Özetle kentler; kültürel çeşitliliğin buluşma yeri ve toplumsal yaşamın birincil mekânı olarak, kolektif belleği oluşturan bütünün önemli bir parçası

olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle kentin mimari belleği, özellikle son dönemde toplumsal tarihin araştırılmasında önemli bir başvuru alanı haline gelmiştir. Kentsel bellek ile mekân arasındaki etkileşim, bireylerin kentsel mekânı algılama biçimleri ve farklılıklarıyla zenginleşmektedir. Bu etkileşimde anılar, dil, geçmiş ve kültür kolektif belleği etkileyen unsurlar olarak belirirken, kentsel mekân da kendine özgü nitelikleri ile söz konusu ilişkiler üzerinden sürekli kendini yenilemektedir. Bunun sonucunda kente ait mimari bellek, mekândaki değişimlere dayalı olarak sürekli değişebilmekte, dolayısıyla kentsel kimlikte dönemselsel olarak önemli farklılıklar oluşabilmektedir. Bu bağlamda toplumsal bir üretimin sonucu olarak oluşan kent belleğinin en önemli parçalarından birinin kentte yapılan mimari/mekânsal üretim olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla kentte yaşanan her türlü mekânsal değişim ve dönüşümün de kolektif belleği ve kentsel belleği etkilediği, onları bir yandan yıkarken diğer yandan yeniden inşa ettiği düşünülebilir (Ekenyazıcı Güney ve Tulum, 2018).

Birey ve kent arasındaki karşılıklı ilişki içerisinde konut, kentsel dokuyu oluşturan en önemli öğelerden biri olmasıyla, mekânsal ve sosyal anlamda gündelik yaşamın ve yaşam tarzlarının biçimlendirildiği temel bir mekân birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Konut, kullanıcısı için bir barınak olmaktan öte anlamlar taşımakta, bireyi yaşadığı topluma ve kente bağlayan, büyük bir mekânsal ağ içerisinde yer almasını sağlayan sosyal bir birim olarak ele alınmaktadır. Konut üzerinden toplumun yaşam tarzı, tüketim biçimleri ya da sınıfsal farklılıkları okunabilir, değiştirilebilir ve yeniden üretilebilir (Arıkan ve Pulat Gökmen, 2016; Duru, 2006). Kentleşme ve değişim sürecinde kent arsaları konut yapımı amacıyla planlı bir şekilde parsellere bölünerek mülke dönüştürülmekte, zaman içinde değişen koşullara göre mevcut yapılar yıkılıp yeniden yapılmaktadır (Arıkan ve Pulat Gökmen, 2016; Keyder, 2006). Bu anlamda konut, kentsel mekânın büyük bir kısmını kaplaması nedeniyle, değişimin, dönüşümün, yıkımın ve yeniden inşanın gerçekleşme zemini olmakta, değişimi anlamak ve yorumlayabilmek için uygun bir araştırma alanı oluşturmaktadır.

Bir başka ifadeyle kentsel mekânı kentte meydana gelen çeşitli ekonomik ve toplumsal gelişmeler sonucu değişen/dönüşen konut stokunun katmanlaştığı bir yer olarak ele almak mümkündür. Konut kente yer alan en yaygın yapı tipolojisi olarak mekânın biçimlenmesine yön verdiği gibi kamusal alan ile özel alan arasında kurulan ilişki şeklini de belirlemektedir. Konut tipolojileri, her dönemin kentsel arsa değerlerine, baskın olan mimari tarzlarına ya da ticari söylemlerine göre dönüşmekte, kent merkezlerinde sürekli bir yapım-yıkım süreci yaşanmakta ve kente ait mimari bellek yeniden oluşmaktadır.

3. Çalışma Alanı: Şükran Mahallesi

3.1.Şükran Mahallesi Tarihsel Süreci

Selçuklu döneminden, günümüze kadar varlığını koruyabilmiş olan ve Konya tarihi kent merkezinde yer alan Şükran Mahallesi, Karamanoğlu ve Fatih dönemi resmi kayıtlarında bulunan nadir mahallelerden birisidir (Konyalı, 2007). 924 H/1500 M yılında Yavuz Sultan Selim döneminde yapılan sayımda bulunan 79 Konya Mahallesi arasında adının geçtiği belirtilen Şükran Mahallesi, Konya'nın önde gelen tarihi sur içi mahallelerindedir (Konyalı, 2007; Sarıköse, 2011).

Konya'nın, ilk yerleşim yeri olan Alaeddin Tepesi, önceleri iç kale olarak bilinen bir surla çevrelenmişken, Anadolu Selçukluları döneminde yerleşim büyüyüp, gelişerek zamanla sur dışına taşmıştır. Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubat, 13. yy. ilk çeyreğinde Moğol saldırılarından korunmak, iç tehditler, sel baskınları ve şehrin gelişimini de düşünerek dış suru inşa ettirmiştir (Şekil 1). Surlardan şehre giriş için 12 adet kapı bulunmaktadır. Bu kapılar;

- Ertaş Kapısı,
- Halkabeguş Kapısı,
- Aksaray Kapısı,
- Telli Kapı,
- At Pazarı Kapısı,
- Deri (Darı) Kapısı,
- Demir Kapı,
- Larende Kapısı,
- Meram Kapısı,
- Yapılı Kapı,
- Çeşme Kapısı
- Sille Kapısı'dır (Konyalı, 2007).

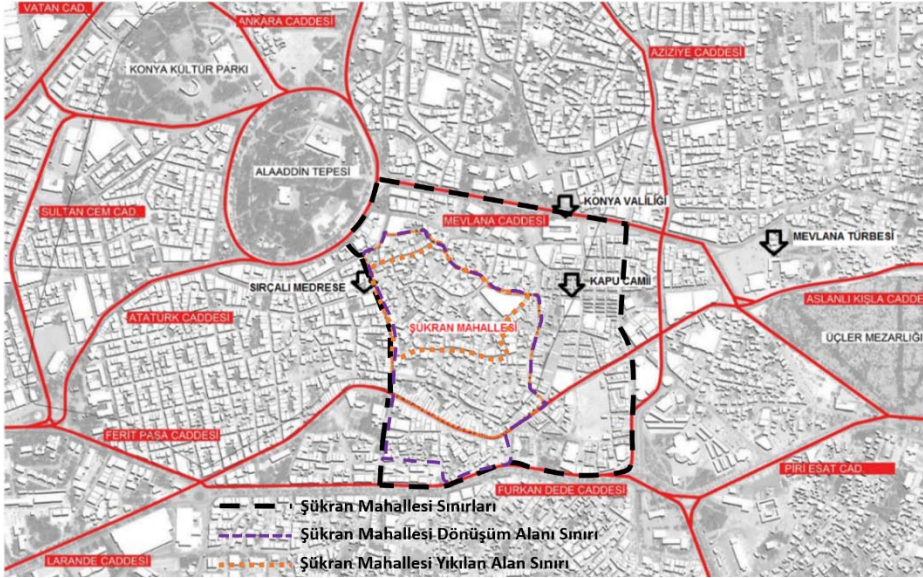
Bu kapılardan Larende Kapısı ve At Pazarı Kapısı Şükran Mahallesi sınırları içerisinde kalmaktadır. Selçuklu döneminde başlayan yerleşim, o dönemde sur içinde kalması ve güvenli bir bölge olması nedeni ile halkın gelir düzeyi yüksek olan kesiminin yerleşim için tercih ettiği bir bölge olmuştur (Sarıköse, 2011). Mahalle adını halk arasındaki rivayete göre Şükran Mescidinden almaktadır. Şükran Mescidi Konya surlarının doğuya açılan kapılarından birinin çok yakınındadır. Bu kapı, Kapı Camiinin bulunduğu bölgededir. Kapı camii inşa edilmeden önce Şükran Mescidi kapıya en yakın mescit olarak bilinmektedir (Uz, 2016).

Meram Belediye Meclisinin 08.02.2006 tarih ve 30 nolu kararı ile Kürkcü, Kalecik, Şükran, Sefhavan, Muhtar, İhtiyarettin, Mücellit, Kalecelp mahalleleri ile Karakurt ve Uluğbey mahallelerinin de kuzeydeki bölümleri olmak üzere on tarihi mahallenin birleştirilmesi ve sınır düzeltilmesi yapılmıştır. Böylelikle

Şükran Mahallesi'nin sınırları; kuzeyde Alaeddin ve Mevlana Caddesi, doğuda İstanbul ve Karaman Caddesi, güneyde Furkandede Caddesi ve yeni Hacıfettah Mahallesi, batıda Taşcamı Uzunharmanlar Caddesi, Gazi Alemşah Mahallesi, Sırçalı Medrese ve Ressam Sami sokakla çevrili alan olarak tanımlanmıştır (Meram Bld., 2019)(Şekil 2).

Şekil 1. Konya Kenti iç kale ve dış kale sur izi ile Şükran Mahallesi İlişkisi (Web 1 sayfasından alınan görsel üzerinden, yazarlar tarafından düzenlenmiştir).

Şekil 2. Şükran Mahallesi sınırları ve dönüşüm alanı (Meram Belediyesi arşivinden alınan görsel üzerinden yeniden düzenlenmiştir)

Şükran Mahallesi tarihinde önem arz eden 9'u anıtsal yapı (Hasbey Darü'l-Huffazı, Erdemşah Mescidi, Mücellid Mescidi, Kadı Mürsel Cami, Kalecik Cami, Sefhavan Cami, Sefhavan Emir Nurettin Türbesi, İhtiyar Etdin Camii, Kürkçü Mescidi), 18'i sivil mimari örneği, 6'sı da çeşme olmak üzere toplam 33 adet tescilli yapı bulunmaktadır. Bu yapıların mülkiyeti Meram Belediyesi, çeşitli vakıflar ve özel mülkiyetten oluşmaktadır. Alanda restore edilerek kullanılan yıkılan ve aslına uygun olarak inşa edilecek olan sivil mimarlık örnekleri bulunmaktadır. Tescilli yapı örnekleri Şekil 3'te görülmektedir.

Şekil 3. Şükran Mahallesi sınırları içerisinde tescilli yapı örnekleri (Meram Belediyesi arşivinden alınan görsel üzerinden yeniden düzenlenmiştir.)

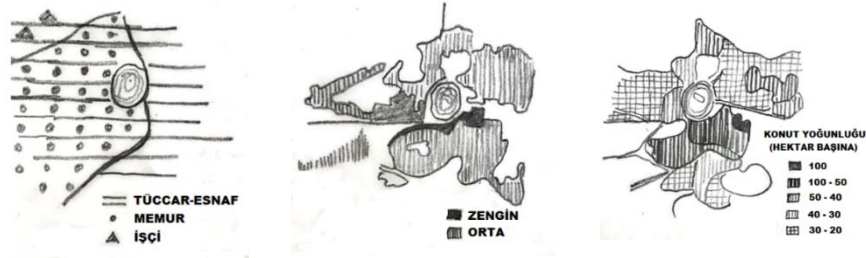

3.2. Şükran Mahallesi'nin kentsel niteliği/kimliği

Şükran mahallesi'nin de bir parçası olduğu kentin ilk yerleşim bölgesi ve ticaret merkezi olan tarihi kent merkezi, günümüzde de ticari merkez olma özelliğini devam ettirmektedir. Şükran Mahallesi'nin doğusunda, tarihi kent merkezinin önemli odaklarından biri olan Bedesten Bölgesi bulunmaktadır. Yüzyıllar boyunca ticaretin aktif olduğu ve halen de devam eden, geleneksel Konya Çarşısı olarak bilinen bölgede Kapı Cami, Aziziye Cami, Mecidiye Hanı, Nakipoğlu Hanı vb. önemli anıtsal yapılar ve tarihi iş yerleri bulunmaktadır. Bununla birlikte 20. yüzyılın sonlarında yapıldığı bilinen Hükümet Konağı, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi eserlerinden Ziraat Bankası, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT) binası gibi idari yapıların bulunduğu kentsel odaklar Şükran mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. Söz konusu ticari ve kamusal merkeze komşuluğu, Şükran Mahallesi'nin her dönemde önemli olmasını sağlamıştır.

Bölgenin batısında ve kuzeyinde yerleşim, genelde 4 katlı, kısmen de 2, 3, 4 ve 5 katlı yapılardan oluşmaktadır. Çalışmada ele alınan ve günümüzde yıkılmış olan konut dokusunun niteliği ise tek ya da zemin+bir katlı konutlar ile çoğunlukla 3-4 katlı bitişik nizam tek apartmanlar niteliğindedir. Bu anlamda doku homojenlik göstermez.

1964 yılında Belediye komisyonu tarafından hazırlanan Konya İl Analitik etütleri çalışmasında Şükran Mahallesi'nde sosyal sınıflama açısından tüccar, esnaf ve memur kesimin yaşadığı, hayat standardının orta olduğu ve söz konusu alanda konut yoğunluğunun fazla olduğu belirtilmiştir (Şekil 4).

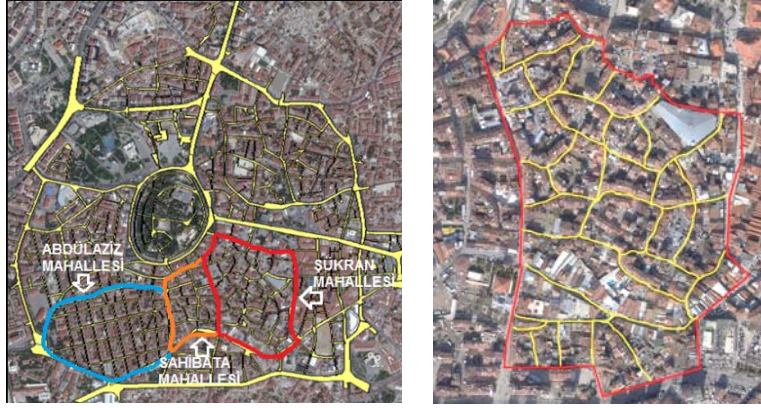
Şekil 4. 1964 yılında alanda sosyal sınıf, hayat standardı ve konut yoğunluğu (Komisyon, 1964).

2010'lu yıllardan sonra çalışma alanının sosyal, demografik ve ekonomik yapısında belirgin değişimler yaşanmıştır. Yenice (2011) yaptığı doktora çalışması kapsamında Şükran Mahallesi'nde gerçekleştirdiği anketler sonucunda mahallede göçmen ikametinin bulunmadığını, gelir seviyesinin %1 gelir yok, %18 500-750 TL, %39 750-1100 TL, %38 1100-1600 TL, mülkiyet durumunun ise %67 ev sahibi, %33 kira olduğunu tespit etmiştir. 2018 yılında Meram Belediyesinin Dönüşüm Meram projesi kapsamında alanda yaptığı araştırmalar

sonucunda mahallede göçmen ikametinin büyük oranda arttığı, gelir seviyesinin % 6 gelir yok, %66 0-600 TL, %27 600-1300 TL, %1 1300 ve üzeri TL, mülkiyet durumunun ise %37 ev sahibi, %59 kira olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Anonim, 2018). Bu veriler ışığında mahallenin 2010'lu yıllardan sonra artan göçmen nüfusu ile birlikte hızla bir çöküntü bölgesi haline geldiğini, yerli sakinlerinin daha nitelikli bölgelerde yaşamak üzere mahalleyi terk ettiklerini, bu durumun da yapı stokundaki yıpranmayı ve dönüşümü beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür.

3.3. Sokak - Bina ilişkisi

Şükran mahallesi çevresinde bulunan Abdülaziz Mahallesinde ızgara (grid) formunda sokak dokusu, Sahibata Mahallesinde ise kısmen ızgara kısmen de organik sokak dokusu görülmekte iken, Şükran Mahallesinde organik sokak dokusu hâkim olmuştur (Şekil 5). 1950li yıllarda geleneksel sivil mimari özelliği taşıyan yapılar alanda var iken, 1960lı yıllarda az katlı tekil apartmanlar organik sokak dokusunda arayüz oluşturmaya başlamıştır (Şekil 6).

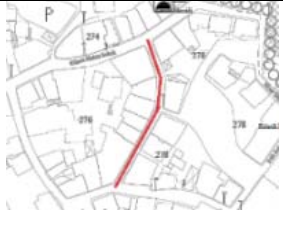
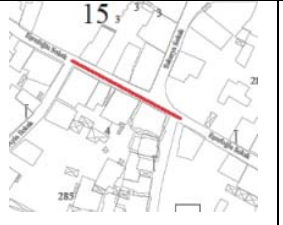
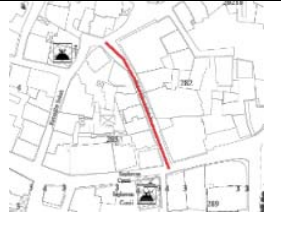

Şekil 5a-5b. Şükran Mahallesi (sağda) ve komşuluğundaki mahallelerdeki sokak dokusu (solda) (Meram Belediyesi arşivinden alınan görseller üzerinden yeniden düzenlenmiştir)

Şekil 6. Sokak dokusu ve 20.yy. başlarında Şükran Mahallesi sokak dokusu (Bekir Şahin'in kişisel arşivinden) (Toru, 2019)

Çalışma kapsamında Şükran Mahallesinde dönüşümün başladığı alandan bina-sokak ilişkisinin okunabileceği üç sokak (1. Şifahane sokak, 2. Eşrefoğlu sokak, 3. Halef Efendi sokak) seçilerek, sokağı tanımlayan bitişik nizam konut dokusu plan, kesit ve görünüşler üzerinden örneklenmiştir (Tablo 1).

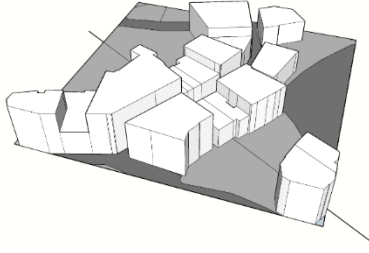
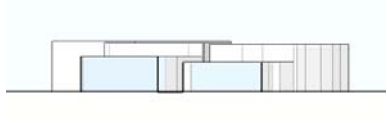
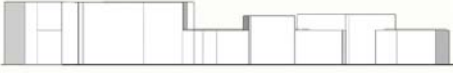
Tablo 1. Çalışma alanında örnek olarak seçilen sokaklar

		
Seçilen sokakların Şükran mahallesindeki konumu		
		
		
1.Şifahane Sokak plan-görünüş	2.Eşrefoğlu Sokak plan-görünüş	3.Halef Efendi Sokak plan-görünüş
Sokak görünüşleri Google earth street view uygulaması üzerinden elde edilmiştir (Erişim: 20.12.2019)		

Şükran Mahallesi'nin kuzeyindeki Şifahane Sokak üzerinde yer alan yapıların genel karakteri zemin+bir veya iki katlı konut yapısı olarak göze çarpmaktadır. 3,5-4m genişlikteki sokağın iki tarafında 35-40 cm'lik kaldırım bulunmaktadır. Yapılarda kat yükseklikleri genel olarak giriş kotundan yarım

kot aşağı inilip yukarı çıkılarak düzenlenmiş, böylece bodrum kat kullanımı sağlanmıştır. Dar bir sokak olmasına rağmen iki tarafında yer alan yapılar, kat yüksekliklerinin fazla olmayışı sebebiyle birbirinin güneş ışığından faydalanmasını ya da sokağın üç boyuttaki algısını olumsuz anlamda etkilememiştir. Sokağın iki tarafında sokağı tanımlayan yapılar, yapı adaları, kesit ve görünüş okumaları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Şifahane Sokak şematik analizi

	
Şifahane Sokak planı	Yapı adalarının görünümü
	
Sokak kesiti	Sokak görünüşü

Şifahane Sokağın güney doğusunda yer alan Eşrefoğlu Sokağı oluşturan konutlar, bir tarafta zemin+bir ve iki katlı, diğer tarafta ise zemin+üç katlıdır. Bu sokağın yol ve kaldırım genişlikleri ile sokakta yer alan yapıların bodrum kat kullanımları da Şifahane Sokaktaki yapılarla aynı nitelikleri taşımaktadır. Sokağı oluşturan arayüzler 2 katlı ve 4 katlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Sokak boyunca inşa tarihi olarak da farklılık gösteren yapıların imar düzenlemelerine dâhil olan ve olamayan konutlar olması sebebiyle sokak silüetinde belirgin kütleli büyüklük ve yükseklik farklılıkları okunmaktadır. Sokağın iki tarafında sokağı tanımlayan yapılar, yapı adaları, kesit ve görünüş okumaları Tablo 3’de görülmektedir.

Şükran mahallesinin kuzeydoğusunda yer alan Halef Efendi Sokakta sokağın bir tarafında zemin+bir, diğer tarafında ise zemin+iki ve üç katlı yapılar bulunmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan diğer iki sokak örneğinden farklı olarak bu sokağın bir tarafında bulunan 3 ve 4 katlı olan yapılarda zemin katlar daha yüksek tutulmuştur. Sokağın diğer tarafında 2 katlı sıralı konut yapılarında ise ele alınan diğer sokaklarda yer alan konutlardaki bodrum kat kullanımının olmadığı ve pencere yüksekliklerinin yol kotundan yüksekte olduğu görülmektedir. Sokak ve kaldırım genişlikleri diğer sokak örnekleri ile

benzer nitelikler taşımaktadır. Sokağın iki tarafında sokağı tanımlayan yapılar, yapı adaları, kesit ve görünüş okumaları Tablo 4’de görülmektedir.

Tablo 3. Eşrefoğlu Sokak şematik analizi

Eşrefoğlu Sokak planı	Yapı adalarının görünümü
Sokak kesiti	Sokak görünüşü

Tablo 4. Halef Efendi Sokak şematik analizi

Halef Efendi Sokak planı	Yapı adalarının görünümü
Sokak kesiti	Sokak görünüşü

Şükran mahallesinde bina - sokak ilişkisini okumak amacıyla mahallenin farklı bölgelerinden seçilen 3 farklı sokak örneği üzerinden yapılan şematik okumalara dayalı olarak mahalledeki sokak dokusuna ilişkin:

- Sokak genişliklerinin 3,5-4 mt olduğunu ve sokakların iki tarafında 35-40 cm lik kaldırımlar bulunduğunu,
- Sokakları tanımlayan yapı bloklarının genel anlamda bitişik nizamda planlanmış yapılardan oluştuğunu,

- Yüksek katlı yapılaşma başlayana kadar baskın yapı karakterinin tek ya da iki katlı konutlardan oluştuğu, bu konutlarda yol kotundan ışık alan bodrum kat kullanımlarının bulunduğu,

- Yüksek katlı yapılaşma sürecinde binaların zemin kat yüksekliklerinin arttığı ve kullanımlarının ticarete dönüştüğü,

- Yüksek katlı yapılaşmanın mahalle genelinde ve bir sokağın iki tarafında eş zamanlı ve homojen bir şekilde gerçekleşmediği belirlenmiştir.

3.4. Şükran Mahallesi Konut Mimarisinin Karakteristikleri

3.4.1. Tarihsel Süreçte Konut Dokusu

Konya'da Alâeddin Tepesi ve yakın çevresi, tarih boyunca kentin gelişimine sahne olan bir merkez olmuştur. Alaeddin Tepesinin güneyinde yer alan Şükran Mahallesi'ne ait konut mimarisi karakteristiklerini ve yaşanan değişimi anlayabilmek için Alaeddin Tepesi ve yakın çevresindeki konut tipolojisindeki dönüşümü etkileyen kırılma noktalarına değinmek gerekmektedir. Bizans hâkimiyetinin sona ermesiyle ilk Türk yerleşimi, bugün Alâeddin Tepesi olarak adlandırılan yerleşimdeki iç kalede olmuştur (Baykara, 1985). Anadolu Selçukluları zamanında iç kalenin tamir ve bakımı yapılmış, kent ikinci bir sur ile çevrelenmiştir. Bu dönemde yerleşme bölgeleri sur dışına taşarak özellikle kentin doğu kesimine doğru gelişim göstermiştir (Önder, 1971; Turan, 1971; Baykara, 1985). Karamanoğulları döneminde kent Alâeddin Tepesinin batısına doğru bir gelişme göstermiş (Yenice, 2014), 14.yy'da Mevlana Türbesi etrafında gelişen ikinci bir merkez oluşturulmuştur (Önge, 2011). Osmanlı döneminde kentin gelişimi, 15. ve 18. yüzyıllar arasında Tepenin doğusuna, 18. ve 19. yüzyıllar arasında ise Alâeddin Tepesinin güney ve güneydoğusuna doğru olmuştur (Yenice 2014; Konyalı, 1964; Ergenç, 1995; Aru, 1995). 19.yy'da şehre demiryolunun ulaşmasıyla canlanan ekonomik hayat sayesinde şehrin bütününde ve özellikle istasyona bağlanan caddenin geçtiği Alâeddin Tepesi'nin güney kısmının fiziksel yapısında önemli gelişmeler olmuştur (Önge, 2011). Cumhuriyet döneminde tepenin etrafı, 19.yy'da tek ya da iki katlı geleneksel konutlar ve anıtların oluşturduğu yapılarla çevrelenmiş, 20.yy'ın ikinci yarısında ise bu özgün karakterinden uzaklaşarak çok katlı binaların hâkim olduğu bir dokuya dönüşmüştür (Önge, 2015).

1939 ve 1940 yıllarında Gazialemşah ve Kürkçü mahallelerinde iki kerpiç geleneksel konutun bakımsızlık sonucunda çatıları çökmesiyle başlayan süreçte, belediye tarafından yapılan incelemede bu iki mahallede çökme tehlikesi bulunan 383 konut tespit edilmiş, bu evler boşaltılarak yıkıma terkedilmiştir (Önge, 2011). 1946 yılından itibaren Konya şehri planlı yapılaşma sürecine girmiş, 1946, 1955 ve 1968 yıllarında yapılan tüm planların, Alâeddin Tepesi ve yakın çevresi üzerinde sokak dokusu ve mahalleler bağlamında etkileri görülmüştür. 1946 ve 1955 tarihli planlar Alaeddin Tepesi çevresinde gelişen ve

buradaki yoğunluğu arttırarak değişim sürecini hızlandıracak öneriler içermiştir. Bu planlar arasında 1968 tarihli Yavuz Taşcı- Haluk Berksan planı, Alâeddin Tepesi ve yakın çevresindeki trafiği ve yerleşim yoğunluğunu kontrol altına almayı amaçlayan yaklaşımıyla farklılaşmaktadır. Bununla beraber bu planın da tepenin etrafında şehir dokusunu farklılaştıracak önerileri olmuştur (Taşcı ve Berksan, 1968).

Planlı dönemle birlikte imar-iskân faaliyetlerinin de hız kazanmaya başladığı yıllarda, sanayileşmenin getirdiği makineleşmenin de etkisi ile toptan ve perakende ticaret, etkili olmaya başlamıştır. Bu anlamda hızlı kentleşme, artan nüfus, göç hareketleri ve üretim modelinde yaşanan değişimler konut üretim politikalarını doğrudan etkilemiş, ağırlıklı olarak tek katlı, küçük bahçeli ya da avlulu geleneksel Konya evlerinden oluşan Şükran mahallesinin geleneksel konut dokusu zaman içerisinde korunamamış ve birçok sivil mimari örnek yok olmuştur.

1952 yılında, Alâeddin Tepesi'nin güneybatısında, dört katlı Kibrit apartmanının inşa edilmesi, takip eden yıllarda tepenin batısındaki ve güneyindeki (Şükran Mahallesi) parsellerde birbirinin peşi sıra çok katlı yapıların inşa edilmesi, bu sürecin başlangıcı olarak kabul edilebilmektedir (Önge, 2015). Sürecin devamında tarihi çekirdek etrafındaki bağ, bahçe nizamı ve bitişik nizamdaki az katlı yapılaşmanın yerini 1960lı yıllarda apartman yapıları almaya başlamıştır. Güvenli bir bölge olması nedeni ile halkın gelir düzeyi yüksek olan sınıfı 1980'li yıllara kadar bu bölgede yaşamıştır. 1990'lı yıllarda alan, orta gelir seviyesindeki insanların barındığı apartmanlardan oluşan bir yapı stokuna dönüşmüştür. Kent bütününde apartmanlaşma hareketi ve artan nüfusa yönelik konut üretimi politikalarıyla merkezde bulunan ve yapı kalitesi göreceli olarak yeni yapılara nazaran kötü olan ve kentsel cazibesini yitiren Şükran Mahallesi ve yakın çevresindeki yapılar el değiştirerek; göç ile dışarıdan gelen yabancı nüfusun barınma bölgesi haline gelmiştir. Mahalle bir topluluğu temsil etmeye başlamış, son yıllarda "Suriye Mahallesi" olarak tanımlanmıştır (Ok, 2019)¹. Mahallenin yeni sakinlerinin ağırlıklı olarak göçmen olması, istihdam olanaklarının kısıtlı olması ve bölgedeki sosyal etkileşimin zayıf olması gibi sebeplerle zaman içinde bölgede suç oranları da artmaya başlamıştır. Yıllar içinde çöküntü bölgesi haline gelen alan, kısa zamanda bölgede yaşayan diğer sakinleri, alana komşu mahallelerdeki halk ve tüm kent için sorunlu bir bölge haline gelmiştir (Erbek, 2019). Dolayısıyla 1990lardan sonra alandaki sosyal, kültürel, ekonomik nitelikler zamanla değişmiş, özellikle konutlarda kullanıcı değişikliği ile yıpranma hızlanmış, fiziki çevre sağlıklı hale gelmiştir.

---

¹ Gündelik yaşamın izleri topluluğa aittir. Konuşulan dil, "mahallede bulunan tabelalar Arapça'dır. Birkaç yerde Türkçe karşılığı da yazmaktadır. Lokanta, bakkal, berber, manav, fırın, tatlıcı, tütün ürünleri, telefoncu, otopark bulunmaktadır" (Ok, 2019).

2000’li yıllara gelindiğinde Şükran mahallesinde yer alan az katlı apartman yapılarının çoğu onarım gerektirecek duruma gelmiştir. Alandaki fiziksel ve sosyal yıpranma sebebiyle, fiziki çevrenin iyileştirilmesi, kaçak yapılaşmanın getirdiği sorunların ortadan kaldırılabilmesi, kentlilerin yaşam kalitelerinin artırılması vb. hedefler doğrultusunda kent bütününe yönelik bütüncül bir yaklaşımla müdahale kararı alınmış ve “Dönüşüm Meram” projesi kapsamında çalışmalar başlamıştır. Tablo 5 net olmamakla birlikte alandaki fiziksel değişimi göstermektedir.

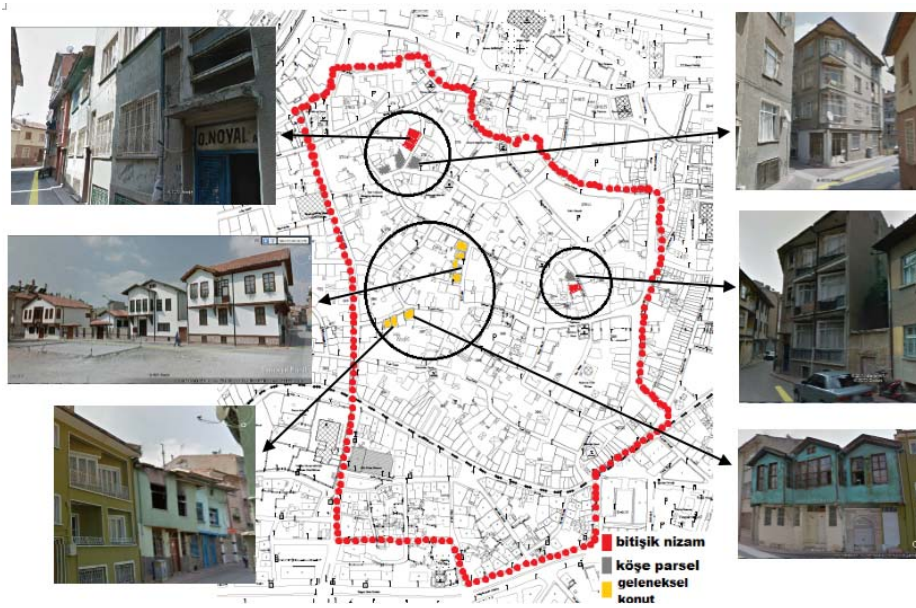
Tablo 5. Şükran Mahallesi ve çevresinin hava fotoğrafları ve uydu görüntüleri (1955-2014) (Web 2 sayfasından 08.11.2019 tarihinde alınmıştır).

	
1955 hava fotoğraflarında mahallenin görünümü	1975 hava fotoğraflarında mahallenin görünümü
	
2005 hava fotoğraflarında mahallenin görünümü	2014 hava fotoğraflarında mahallenin görünümü

3.4.2. Şükran Mahallesi Konut Mimarisi Karakteristikleri

Çalışma alanındaki konut mimarisi karakteristiklerinin ve değişimin okunabilmesi amacıyla, Şükran mahallesinde yer alan parsellere ait Meram Belediyesi arşiv dosyalarında bulunan yapı izin belgeleri, yapı kullanma izin

belgeleri, yıkım ruhsatları, eski fotoğraflar, mimari incelenmiştir. Örneklem alanında yer alan ve planlarına ulaşılabilen konutlar arasından seçilen örnekler üzerinden mahalledeki konutlar; tescilli geleneksel konutlar, bitişik nizam konutlar ve köşe parselde yer alan konutlar olmak üzere sınıflandırılmış, harita üzerinde işaretlenmiş (Şekil 7) ve plan okumaları yapılmıştır. Arşivde bulunabilen projelerin kat planları üzerinden yapı tipolojileri belirlenmiştir. İncelenen projelerde yapıların cadde ile kurduğu ilişki, giriş kurguları, cephesokak ilişkileri değerlendirilmiştir.

Şekil 7. Örneklem alan olarak seçilen konutların Şükran Mahallesi'ndeki konumu ve fotoğrafları.

Çalışma alanında yer alan tescilli geleneksel konutların yerinde onarım görebilecek durumda olanlar restore edilerek yeniden kullanıma açılmış, onarılacak durumda olmayanlar da rölöve ve restorasyon projeleri hazırlanarak yeniden inşa edilmek üzere yıkılmışlardır. Elde edilen rölöve projelerinden yapılan mekân okumalarına dayalı olarak geleneksel konutlara ilişkin, zemin artı bir kattan oluşan avlulu, iç sofalı plan şeması ile çözülmüş yapılar olduğunu söylemek mümkündür. Bahçeli konut örneklerinde giriş avludan, diğer örneklerde sokaktan sağlanmakta, konutların sokak cephelerinde üst katlarda, girişlerin de üzerini kapatarak tanımlayıcı görev üstlenen çıkmalar görülmekte, çıkmalar parselin sokağa göre olan konumuna göre dikdörtgen ya da üçgen formda olabilmektedir. Parsel büyüklüğüne ve imar koşullarına göre bahçeli planlanabilen konutlarda biçimsel olarak kare ya da dikdörtgene yakın net geometriler elde edilebilirken, bitişik nizam parsellerde yer alan geleneksel

konutlarda biçimsel olarak farklılıklar ortaya çıkabilmekte, yan sofalı çözümler görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Örneklem alan olarak seçilen konutların ada-parcel konumları ve tescilli geleneksel konutlar (Meram Bld. Arşivinden yararlanılarak düzenlenmiştir).

Gül Sokak üzerinde yer alan ve restore edilen konutlar Hâkim Evi (Ada-parsel: 285 - 20, 21) ve Zabıta Karakolu (Ada-parsel: 285 - 28) olarak kullanılmaktadır (Resim 1). Seçilen diğer 3 tescilli konut (Ada - parsel: 287- 18, 19, 20) onarılamayacak durumda olması sebebiyle rölöve ve restorasyon projeleri hazırlandıktan sonra aslına uygun olarak yeniden inşa edilmek üzere yıkılmıştır (Resim 2). 20.yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen konutların bodrum katları taş ve yığma tekniği ile üst katları ise kerpiç ve ahşap malzeme ile yapıldığı bilinmektedir (Anonim, 2010)

Resim 1. Restore edilerek yeniden kullanılan Hâkim evi (Sağda), Zabita Karakolu (solda) (görsel Google earth Street view uygulaması üzerinden elde edilmiştir. Erişim: 08.11.2019)

Resim 2. Projeleri hazırlanarak yeniden inşa edilmek üzere yıkılan geleneksel konutlar, ada parsel (287-18, 19) solda, ada parsel (287 - 20) sağda (görsel Google earth Street view uygulaması üzerinden elde edilmiştir. Erişim: 08.12.2019)

Çalışma alanında ele alınan bitişik nizam konutlar ve köşe parsel konutlar, genel olarak 1965-1975 yılları arasına tarihlenmektedir. Zemin + iki ya da üç kat olarak inşa edilen apartmanlar, parsel şekline göre biçimlenmiştir. Parsel biçimlerindeki farklı geometrik açılar genellikle dış cephelerde balkonlarla, sağır cephelerde ise dolap olarak değerlendirilmiştir. Konutlara sokakların iki tarafında yer alan 35-40 cm.lik yaya yolu üzerinden giriş sağlanmış, bina giriş holünde oluşturulan kot farkı ile bodrum katta yer alan konutun yol kotunda olan pencerelerle ışık alması sağlanmıştır. Bitişik nizam konutlarda parsel büyüklüğüne göre her katta bir daire olacak şekilde 2+1 ve 3+1 daireler planlanmış, sadece iki cepheden yararlanılabildiği için bitişik nizam yüzeylerde merdiven ve ıslak hacimler yer almıştır. Köşe parsellerde yer alan konutlarda ise parsel büyüklüğüne dayalı olarak bazı örneklerde bir katta iki daire planlanmıştır. Bu örneklerde özellikle sokak cephesinden maksimum derecede faydalanmak esas olmuş, mekânlara ışık alabilmek için sağır cephelerde ışıklık düzenlemesine gidilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Örneklem alan olarak seçilen az katlı apartman plan şemaları (Meram Bld. Arşivinden yararlanılarak düzenlenmiştir).

Bitişik Nizam Apartmanlar		Köşe Parselde yer alan Apartmanlar	
Ada-parsel: 276-19		Ada-parsel: 276-1	
Ada-parsel: 276-41		Ada-parsel: 276-40	
Ada-parsel: 276-42		Ada-parsel: 278-32	
Ada-parsel: 283-10		Ada-parsel: 283-14	

4. Değerlendirme ve Sonuç

Çoğu zaman geçmişteki bir anı/anıyı hatırlamak için mekânı araç edinen bellek, geçmişle ilişkili olan imgeleri duyumsal ve anlamsal olarak hatırlatarak düşünülür kılması ile çok yönlü bir sistem oluşturmaktadır. Bu imgelerin ait

oldukları tarihi bütünlükten koparılarak yok edilmesi ve yerine farklı bir “yeni”nin inşa edilmesi bu sistemin işleyişini bozarak kolektif belleğin sürekliliğinin yitirilmesine sebep olmaktadır. Mekânların değişmesi/dönüşmesi sonucunda kentle beraber bellek de değişmekte, her inşa ve yıkım sonucunda mekân-kent ve insanlar arasındaki ilişkiler ağı yeniden kurulmaktadır. Bu anlamda kentlinin kentsel mekânlarda kolektif bir şekilde oluşturduğu, mekânla ve kentin geçmişi ile doğrudan ilişkili olan belleğe yapılacak herhangi bir müdahalenin, kentin tarihi ve anlamsal sürekliliğine yapılacak müdahalelerle eş tutulabileceğini söylemek mümkün olmaktadır. Kentlinin birbirleriyle ve kentsel mekânlarla olan etkileşimlerinin bir ürünü olan kente ait kolektif bellek, kent kimliğinin oluşumunda da rol oynamakta, belleğin silinerek yeniden yapılandırılmaya çalışılması kaçınılmaz olarak gerekli olsa da belgeleme niteliğinde çalışmalar yazılı olarak geçmişe ışık tutmaktadır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan Konya tarihi kent merkezinin komşuluğunda yer alan Şükran Mahallesi’nde tescilli sivil mimarlık örnekleri ve yıkılan az katlı konut/apartman yapıları değerlendirildiğinde bellek yazımına katkıda bulunacak tespitler sıralanmıştır:

- Mahallenin geneline hâkim olan organik sokak dokusu, 1960lı yıllara kadar geleneksel konutlar ile tanımlanırken, 1965 yılından sonra 3-4 katlı apartman yapıları ile devam etmiştir. Gelenekselin hâkim olduğu dönemde mahallenin fiziksel dokusunun nasıl olduğuna dair kesin bir bilgi olmasa da günümüze ulaşan tescilli sivil mimarlık örnekleri üzerinden yer yer bitişik nizam, avlulu tek ya da iki katlı ve iç sofalı konut dokusundan bahsedilebilmektedir. Cephe zemin katlarda sokak çizgisine uyumlu, birinci katlarda ise cumbalı, dik açılı mekân oluşturacak şekilde çıkmalı düzenlemeler yapılmıştır.

- Az katlı apartmanların dokuda yerini almaya başlamasıyla geleneksel ile dönemin apartman yapıları bir arada devam etmiştir. Dar sokaklar bina yüksekliklerinin artmasıyla homojen bir görünümü oluşturamamaya ve çeşitlenmeye başlamıştır.

- Parsel düzenine ilişkin kesin bir bilgimiz olmasa da elde edilen projeler doğrultusunda organik sokakların oluşturduğu yapı adalarında, çoğunlukla sokak cephesinde süreklilik oluşturan bitişik nizam az katlı apartman tipi yapılanma, imar düzenini oluşturmuştur.

- Köşe parselde konumlanan iki sokak cepheli apartmanların, parsel büyüklüğüne ve şekline bağlı olarak biçimlendiği, girişte yapılan kot düzenlemesi ile bodrum katlara ışık alınarak bodrum katların da mesken olarak değerlendirilen örneklerinin olduğu görülmüştür. Apartmanların zemin katının ticari amaç için dükkân olarak tanımlandığı örnekler de uygulanmıştır.

- Bir katta tek daire olan apartman yapılarında mekân organizasyonunda yaşama mekânlarının sokak cepheli, mutfak ve yatak odalarının bahçe cepheli olduğu, ışık almak amaçlı ışıklıkların düzenlendiği, bitişik yüzeylerde çoğunlukla merdiven, banyo ve tuvalet mekânlarının yer aldığı, mutfak, banyo ve tuvalet gibi tesisat gerektiren mekânların bir arada çözümlendiği görülmüştür.

- Apartmanlarda dar balkonlar cephede dikkat çekmekte, iç mekânda dik açılı net bir mekân oluşturma çabası var iken, farklı biçimlerde balkonlarla parsel sınırına riayet eden düzenlemeler yapılmıştır.

Özellikle tarihi kent merkezinin komşuluğunda olan ve bir dönem için değerli olan bu alanın, zaman içinde özellikle kullanıcı değişikliği sebebiyle olumsuz anlamda sosyal ve fiziksel değişikliğe maruz kalması, yok olmasını/dönüştürülmesini gerekli kılmıştır. Konya Meram Şükran Mahallesi örneğinde ele alınan bu çalışmada özellikle gelenekselden 2017 yılına kadar varlığını devam ettiren konut dokusunun karakteristikleri, belleğin inşası ve yıkımı kapsamında ele alınarak ulaşılan belgeler doğrultusunda ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Söz konusu alanın komşuluğunda bulunan konut stoku benzer nitelikler taşımaktadır ve halen varlığını sürdürmektedir. Yıkılan alanın dönüşüm projesi kapsamında uygulaması henüz başlamamış olsa da bütüncül bir yaklaşımın olması, tarihi değerlerin ön plana çıkarılacağı uygulamaların yapılması, kentsel morfolojide kimlik bütünlüğünün elde edilebilmesi için doğru kararların verilmesi, kolektif belleği oluşturan bütünün önemli bir parçasını teşkil edecektir.

Teşekkür: Bu çalışmanın gerçekleşmesinde gerekli olan bilgi ve belgeleri paylaşımından dolayı Meram Belediyesi çalışanlarına teşekkürlerimizi sunuyoruz.

5. Kaynaklar

- Al, M. (2011). Kentte Bellek Yıkımı ve Kimlik İnşası-Palimpsest: Ankara Atatürk Bulvarı Bağlamında Bir İnceleme, *İdealkent*, Sayı 4, Eylül 2011, s:22-36
- Anonim. (2010). *Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri*. Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya.
- Anonim. (2018). III. Derece Arkeolojik Sit Alanı Şükran Mahallesi Riskli Alan Sınırı ve Çevresi Nazım İmar ve Uygulama İmar Planı Açıklama Raporu. Meram Belediyesi Arşivi.
- Arıkan, B., Pulat Gökmen, G. (2016). Kentsel Mekânın Fiziksel Katmanları, Konut Dokusunun Oluşumu ve Feneryolu Mahallesi'nin "Risk"li Dönüşümü. *İdealkent*, Kent Araştırmaları Dergisi, Cilt 7, Sayı 20, Eylül 2016, 966-998.

- Aru, K.A. (1995). Türk Kenti, Yem Yayınları, İstanbul.
- Baykara, T. (1985). Türkiye Selçukluları Devrinde Konya Şehri, Ankara.
- Bergson, H. (1998). *An Introduction to Metaphysics*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Duru, A. (2006). *Apartmentalization and middle classness: Urban socio-spatial change in the period 1950s-1970s*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ekenyazıcı Güney, E., Tulum, H. (2018). Mimari Belleğin Yıkımı/İnşası Üzerine: Bağdat Caddesi Küçükağa Sokak Örneği. Tasarım ve Bellek Temalı Ulusal Tasarım Sempozyumu 2018 Bildiri Kitabı.
- Erbek, O. B. (2019), Kentsel Dönüşüm Sürecinde Karşılaşılan Sorunların Aktörler Perspektifinden Değerlendirilmesi: Dönüşüm Meram Projesi Şükran Mahallesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Konya Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Konya.
- Ergenç, Ö. (1995). XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Turan Kitabevi, Ankara Enstitüsü Vakfı Yayını, Ankara.
- Halbwachs, M. (2016). Hafızanın Toplumsal Çerçevesi (B. Uçar, Çev.). Ankara: Heretik.
- Keyder, Ç. (2006). Arka plan, Ç. Keyder, (ed.) *İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında*, İstanbul: Metis Yayınları, 9-43.
- Konyalı, İ.H. (1964). Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi, Yeni Kitap Basımevi, Konya.
- Konyalı, İ., H., (2007). Konya Tarihi, Memleket gazetesi yayınları, 248.
- Komisyon. (1964). Konya İl Analitik Etüdüleri, Şark Matbaası, Ankara.
- Ok, B., (2019). Temsil Mekânı Olarak Suriye Mahallesinde Dil ve Gündelik Hayat, *Konya Kitabı XVII Geçmişten Günümüze Göçler*, (Edt: Aköz, A., Yörük, D., Karpuz, H.) Konya Ticaret Odası s:281-291.
- Önder, M. (1971). Mevlâna Şehri Konya, Ankara.
- Önge, M. (2011). Conservation of Cultural Heritage on Alaeddin Hill in Konya from the 19. Century to Present Day. Yayınlanmamış Doktora Tezi: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Doktora Programı. Ankara.
- Önge, M. (2015). 19. Yüzyıldan Günümüze Değişen ve Dönüşen Bir Kültür Mirası Olarak Alaeddin Tepesi, TÜBA - KED, 13/2015, s: 126-143.
- Rossi, A. (2006). *Şehrin Mimarisi*. İstanbul: Kanat Kitap.
- Russell, N. (2006). Collective Memory before and after Halbwachs. *The French Review*, 792-804.

- Sarıköse B., (2011). Konya'nın sosyo-ekonomik yapısı H.1264/M. 1847-1848" tarihin peşinde, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6, 55-84.
- Serim, S. (2006). Yapılı Çevre Üzerinden Mimarlık Bilgisinin Üretilmesi: Eleştirel Bir Değerlendirme. Doktora Tezi. İstanbul: İTÜ
- Taşçı, Y., Berksan, H. (1968) Nazım İmar Planı İzah Notu, Konya Büyükşehir Belediyesi.
- Tekeli, İ. (1991). Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler. Kent Planlaması Konuşmaları. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları
- Turan, O. (1971). Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi, Turan Neşriyat ve Matbaacılık, İstanbul.
- Toru, F. (2019). Tarihi Kent Merkezinde Koruyarak Canlandırma Amaçlı Kentsel Dönüşüm Çalışması: Konya-Meram Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Harita Mühendisliği Anabilim Dalı, Aksaray.
- Uz, M.A., (2016). Konya semt ve mahalleleri, Konya, Konya Büyükşehir Belediye yayını, 1, 75-121.
- Yenice M.S. (2011). Tarihi Kent Merkezlerinde Sürdürülebilir Yenileme İçin Bir Model Önerisi, Konya Örneği. Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yenice, S. (2014). Konya Tarihi Kent Merkezi İçin Turizm Odaklı Yenileme Stratejileri. Artium, Cilt 2, Sayı 1, s: 70-84.

Web Sayfaları

Web 1. <https://okuryazarim.com/konya-sehrinin-tarihi-ve-kurulus-sureci/>

Web 2. <https://kentrehberi.konya.bel.tr/#/rehber/>